

**Votaziun dal pievel dals
22 da settember 2002**

**Explicaziuns
dal cussegl federal**

1

**«Iniziativa d'aur»/
«L'aur a la AVS,
als chantuns
ed a la fundaziun»**

2

**Lescha davart il
martgà d'electricitad**

Da tge sa tracti?

1

Emprim project

Iniziativa dal pievel «per destinar las reservas d'aur excedentas da la banca naziunala svizra al fond da la AVS (iniziativa d'aur)»/
Cuntraproject da l'assemblea federala
«L'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun»

2

Segund project

Lescha davart il martgà d'electricidad (EMG)

La banca naziunala svizra ha reservas d'aur ch'ella na dovra betg pli per la politica monetara e che pon vegnir impundidas per in auter intent.

Nus vuschain davart l'utilisaziun da questa facultad:

- L'iniziativa d'aur propona da transferir las reservas monetaras excedentas u lur retgav al fond da compensaziun da la AVS. La lescha regla ils detagls.
- La proposta dal cussegl federal e dal parlament (cuntraproject) prevesa da mantegnair en sia valur reala la facultad da las 1300 tonnas aur ch'èn davanz durant 30 onns. Sulettamain ils tschains duain vegnir repartids e quai mintgamai per in terz a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun svizra da solidaritad.

Explicaziuns 4–9
Text da votaziun 10–11

En ils pajais europeics s'avran ils martgads d'electricitad: las consumentas ed ils consuments na retiran lur current betg pli da monopols, mabain pon eleger la purschida la pli favuravla da plirs furniturs che sa concurrenzschan. Da questas novas reglas dal giu europeicas profitan gia oz las grondas interpresas svizras, dentant betg la mastergnanza ed ils tegnairchasas. La lescha davart il martgà d'electricitad (LME) e l'ordinaziun appartegnenta tegnan quint da quest svilup. Ellas procuran per in martgà controllà che serva er als consuments pitschens e ch'impedescha abus. Ellas garanteschan in provediment segir e pretschs gists, protegian las regiuns periferas e promovon las energias indigenas e regenerablas.

Explicaziuns 12–17
Text da votaziun 18–31

Emprim project

«Iniziativa d'aur» ed artitgel constituziunal «L'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun»

1

■ L'emprima dumonda da votaziun sa cloma:

Iniziativa dal pievel: Vulais Vos acceptar l'iniziativa dal pievel «per destinar las reservas d'aur excedentas da la banca naziunala svizra al fond da la AVS (iniziativa d'aur)»?

■ La segunda dumonda da votaziun sa cloma:

Cuntraproject: Vulais Vos acceptar il cuntraproject da l'assemblea federala «l'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun»?

■ La dumonda decisiva sa cloma:

Dumonda decisiva: En il cas ch'usche bain l'iniziativa dal pievel «per destinar las reservas d'aur excedentas da la banca naziunala svizra al fond da la AVS (iniziativa d'aur)» sco er il cuntraproject «l'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun» vegnan acceptads dal pievel e dals chantuns: duai l'iniziativa dal pievel u il cuntraproject entrar en vigur?

Il parlament ha refusà l'iniziativa dal pievel ed ha acceptà il cuntraproject, il cussegl naziunal cun 141 cunter 41 vuschs, il cussegl dals chantuns cun 33 cunter 5 vuschs.

Il pli impurtant en furma concisa

■ **Ils meds da la banca naziunala che vegnan libers**

La banca naziunala svizra dispona da 1300 tonnas reservas d'aur ch'ella na dovra betg pli per sia politica monetara. I sa tracta d'ina facultad naziunala en la valur da radund 20 milliardas francs che po uss vegnir duvrada per auters intents publics. Duas propostas stattan a disposiziun: ina iniziativa dal pievel ed in artitgel costituziunal dal cussegl federal e dal parlament.

■ **Tge vul l'iniziativa?**

L'iniziativa dal pievel «reservas d'aur excedentas al fond da la AVS (iniziativa d'aur)» è vegnida inoltrada l'onn 2000 da la Partida populara svizra (PPS). Ella pretenda che tut las reservas monetaras che na vegnan betg pli duvradas u lur retgav sajan da transferir generalmain en il fond da compensaziun da la AVS. Ils detagls duain vegnir reglads en la lescha.

■ **«L'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun»**

Il cussegl federal ed il parlament han elavurà da lur vart in artitgel costituziunal «L'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun». Els vulan transferir il retgav da las 1300 tonnas aur sin in fond e mantegnair la valur reala en l'interess da las generaziuns futuras. Mo il retgav – circa 500 fin 750 milliuns francs per onn – vegn reparti; el va durant 30 onns mintgamai per in terz a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun da solidaritad.

■ **Posiziun dal cussegl federal e dal parlament**

Il cussegl federal ed il parlament prefereschan la segunda varianta. Els refuse-schan l'iniziativa d'aur perquai che quella prevesa da duvrar ils meds sulettamain per in singul intent. Cuntrariamain a questa schliaziun unilateral cuntenuta a moda persistente ed equilibrada la proposta dal cussegl federal e dal parlament – «L'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun» – a differentas finamiras dal pajais. Ella lascha profitar tut las gruppas da vegliadetgna, resguarda la AVS, cumpiglia ils interess legitims dals chantuns e pussibilescha l'instituziun da la fundaziun svizra da solidaritad.

Dus differents projects da votaziun

■ Tge vul l'iniziativa?

- Las reservas d'aur excedentas dad oz duain vegnir assegnadas ad in sulet intent, la finanziaziun dal fond da cumpensaziun da la AVS.
- Il medem vala er per las reservas monetaras ch'èn davanz en l'avegnir.
- Ina lescha determinescha, sche la substanza da facultad u be il retgav duain vegnir utilisads per la AVS.
- La reglamentaziun è illimitada.

■ Tge porta il project «L'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun» (cuntraproject)?

- La proposta dal cussegl federal e dal parlament sa restrenscha sin las 1300 tonnas aur che stattan oz a disposiziun.
- Ella garantescha che la facultad d'aur vegn mantegnida cun la valor reala.
- Ils tschains vegnan dabun per mintgamai in terz a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun da solidaritad.
- La reglamentaziun è limitada sin 30 onns, uschia che la proxima generaziun po decider danovamain davart l'utilisaziun da questa facultad.

■ La fundaziun svizra da solidaritad

In terz dals tschains da la facultad d'aur vul la cuntraproposta impunder per l'agid d'umans en misergia. Perquai duai vegnir constituida la fundaziun svizra da solidaritad. Ils meds duain vegnir impundids a moda guliva en l'interiur sco a l'exteriur. Questa fundaziun svizra vegn a promover projects elegids d'organisaziuns partenarias cun contribuziuns finanziaias. Ella promova l'agid ad iniziativa persunala e sustegna l'atgna iniziativa. Il spiert da cuminanza e la solidaritad èn impurtantas valurs per noss pajais; la fundaziun las rinforza. Ils giavischs da las generaziuns futuras duain vegnir resguardads particularmain. La fundaziun cuntinuescha cun la tradiziun umanitara sin la quala noss pajais guarda enavos cun bun dretg cun luschezza. Il parlament ha gia deliberà la lescha davart la fundaziun*. Ella sclauda restituziuns.

* Il text da la lescha pon ins retrair da: post da project «reserva d'aur/fundaziun svizra da solidaritad», Bundesgasse 3, 3003 Berna; el sa chatta dentant er en l'internet sut www.suisse-solidaire.admin.ch.

Il comité d'iniziativa fa valair:

«La facultad naziunala s'auda al pievel:

Las reservas d'aur da la banca naziunala svizra che na vegnan betg pli duvradas per motivs monetars s'audan al pievel. L'iniziativa d'aur da la AVS vul che questa facultad naziunala vegnia restituida al pievel. Quai succeda il pli gist sur la AVS. Il medem temp garantescha l'iniziativa ina utilisaziun cun responsablada da la facultad naziunala.

L'iniziativa d'aur da la AVS impedescha taglias supplementaras:

Gia l'onn 1999 ha stuì vegnir dauzada la taglia sin la plivalur per 1% pervia dals gronds deficits da la AVS. En consequenza da la 11avla revisiun da la AVS ston ins quintar cun in augment supplementar da la taglia sin la plivalur per l'onn 2008. Cun l'iniziativa d'aur da la AVS è garantida la renta da la AVS fin almain l'onn 2012 senza ulteriurs pertschients da paja e cunzunt senza ulteriurs pertschients da la taglia sin la plivalur.

L'iniziativa d'aur da la AVS è ina contribuziun per garantir la AVS:

La renta AVS è per ina maiortad da la populaziun ina garanzia da l'existenza da viver suenter la pensiun. La finanziaziun da la AVS è dentant tut auter che segirada. Cun l'iniziativa d'aur da la AVS prestain nus ina contribuziun impurtanta per la garanzia da nossa assicuranza sociala la pli impurtanta. Plinavant dat l'iniziativa a nus il temp necessari da pudair garantir cun mesiras adattadas la finanziaziun da la AVS a lung temp e las prestaziuns da la AVS che restan tuttina.

Tuts profitan!

Da l'iniziativa d'aur da la AVS profitan giuven e vegl, l'economia ed il mastern: taglias pli bassas e contribuziuns a l'assicuranza sociala impedeschan in augment da la quota statala e fiscala e servan uschia al plaz economic svizzer. Plinavant vegn rinforzada cun la taglia sin la plivalur pli bassa la capacita da cumpra da la populaziun. Uschia resta a mintga dunna ed a mintga um da noss pajais dapli per viver.»

Posiziun dal cussegl federal

1

La Svizra ha la schanza da duvrar ina part da las reservas d'aur da la banca naziunala per novs intents. Las votantas ed ils votants pon eleger tranter duas propostas, ina iniziativa ed ina cuntraproposta. Il cussegl federal refusa l'iniziativa populara, l'uschenumnada iniziativa d'aur, perquai ch'ella è unilateral e colliada cun ristgas. El sustegna il cuntraproject «L'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun», perquai che quel prevesa ina schliaziun persistenta, equilibrada e gista. Cunzunt pervi dals suandants motivs èsi da refusar l'iniziativa e d'acceptar il cuntraproject:

■ Mantegnair la facultad – utilisar ils tschains

L'iniziativa permetta che la facultad d'aur vegnia consumada. Da l'autra vart determinescha la proposta dal cussegl federal e dal parlament en la constituziun che questa facultad saja da mantegnair en sia sostanza sco reserva. La facultad d'aur vegn messa per uschè da dir sin in cudeschet da spargn che s'auda al pievel. Utilisads vegnan sulettamain ils tschains. L'ierta che nus avain retschet da las generaziuns precedentas vegn trasmessa a las generaziuns futuras. Quella generaziun duai deci-

der en 30 onns danovamain davart l'utilizaziun da tala.

■ Resguardar ils giavischs da las generaziuns veglias

La garanzia a lunga vista da la AVS è per tuts da grond interess. Er sche la facultad d'aur na tanscha sulettamain betg per garantir la finanziaziun a lunga vista, sche gidan tuttina l'iniziativa ed il cuntraproject ensemen a moda raschunaivla a cuntanscher questa finamira. La proposta dal cussegl federal e dal parlament ha qua l'avantatg ch'i vegnan resguardads uschebain ils giavischs da la generaziun veglia sco er ils giavischs giustifitgads ed ils interess d'autras gruppas da la populaziun. Tenor l'opiniun dal cussegl federal è questa repartiziun pli correcta e gista.

La finanziaziun da la AVS duai succeder il proxim decenni cun in augment graduà da la taglia sin la plivalur per 1,5 pertschient. Ina suspensiun da quest augment, sco quai ch'il comité d'iniziativa pretenda, manass entaifer paucs onns a la consumaziun da la facultad d'aur. Uschespert che la facultad d'aur fiss consumada, stuess la taglia sin la plivalur vegnir augmentada considerablaimain en ina giada per segirar la AVS.

■ Nun ignorar ils chantuns

Auter che l'iniziativa enserra la proposta dal cussegl federal e dal parlament ils chantuns directamain en la regulaziun. Er els duain retschaiver in terz dals tschains. Ils chantuns han ina pretensiun constituziunala sin dus terzs dals gudogns da la banca naziunala. Perquai cumpeta ad els er ina

part da la facultad d'aur. Ils chantuns survegnan lur cumpart e pon disponer libramain surlunder. Els decidan sez, sch'els vulan impunder quests meds per pajar dai-vets, per la furmazion, la segirtad u per auters intents. Ils chantuns sustegnan la proposta dal cussegl federal e dal parlament. La conferenza da las regenzas chantunalas (CdC) sustegna expressivamain quella.

■ Furmar ensemen l'avegnir

La confederaziun constituescha cun in terz dals tschains ina fundaziun che gida umans en misergia. Questa fundaziun presta ina contribuziun cunter povradad e violenza. Ella porta uschia er vinavant las valurs d'ina Svizra ch'è uschebain cunter l'intern sco er cunter l'extern solidaria e fidaivla a sia tradiziun umanitara. Spiert da cuminanza e solidaritad, atgna responsablidad e voluntad da prestaziun han promovì durant il passà la coesiun da la Svizra ed han rinforzà la reputaziun da noss pajais. Cun la fundaziun investin nus en il futur. Sulettamain cun l'acceptaziun dal cuntraproject po la lescha davart la fundaziun ch'è gia vegnida deliberada dal parlament er entrar en vigur.

■ Ina ristga per l'indipendenza da la banca naziunala

L'iniziativa d'aur n'inditgescha betg, cuntramain al cuntraproject, quant bler da la reserva monetara davanz ch'è da transferir da la banca naziunala en il fond da la AVS. Ella assegna la reglamentaziun dals detagls al legislatur. L'acceptaziun da l'iniziativa cuntogna perquai la ristga che la banca naziunala na possa betg pli decider suletta davart la dumonda politicamain dispaivla da l'atezza da las reservas monetaras. Quai è dentant ina premissa per ina politica monetara stabila. L'iniziativa d'aur prenda perquai en cumpra da periclar l'indipendenza da la banca naziunala.

■ In na dubel n'è nagina schliaziun

Na chattan ni l'iniziativa d'aur ni il cuntraproject ina maioritad alura na po la

facultad d'aur ad interim betg vegnir utilisada per in auter intent. Per mintga nova determinaziun da l'intent dovri tenor l'opiniun dal cussegl federal ina nova basa constituziunala u legislativa. La confruntaziun politica stuess pia entschaiver danovamain. Suenten ina lunga discussiun politica sa chattan uss duas schliaziuns sin maisa. Il temp è madir per ina decisiun. Tenor l'avis dal cussegl federal èsi da dar la preferenza al cuntraproject. El preschenta ina schliaziun persuadenta, correcta e svizra che merita il sustegn.

■ Resumaziun:

L'iniziativa:

- dovra la facultad d'aur mo per in singul intent;
- na garantescha betg che la facultad d'aur restia mantegnida;
- periclitescha l'indipendenza da la banca naziunala;
- na resguarda betg las pretensiuns giustifitgadas dals chantuns.

Il cuntraproject:

- garantescha che la facultad d'aur restia mantegnida en sia substantza;
- reparta ils tschains a moda gista ed equilibrada. La AVS, ils chantuns e la fundaziun survegnan mintgamai in terz;
- dat a la proxima generaziun la pussaivladad da decider danovamain davart l'utilisaziun da la facultad d'aur;
- pussibilitescha cun la fundaziun in'ovra umanitara che presta agid efficaczi en l'interiur ed a l'exteriur.

Per tut quests motivs recumandan il cussegl federal ed il parlament da refusar l'iniziativa d'aur e d'acceptar il cuntraproject «l'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun» sco er da far ina crusch tar la dumonda decisiva en il quadret tar il cuntraproject.

Text da la votaziun

Conclus federal concernent l'iniziativa dal pievel «per destinar las reservas d'aur excedentas da la banca naziunala svizra al fond da la AVS (iniziativa d'aur)» e concernent il cuntraproject «L'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun»
dals 22 da mars 2002

1

§

L'assemblea federala da la Confederaziun svizra,

sa basond sin l'artitgel 139 alinea 5 da la constituziun federala¹,
avend gi invista dal messadi dal cussegl federal dals 17 da matg 2000²,
avend examinà l'iniziativa dal pievel inoltrada ils 30 d'october 2000³
«per destinar las reservas d'aur excedentas al fond da la AVS (Iniziativa d'aur)»,
avend gi invista dal messadi dal cussegl federal dals 28 da favrer 2001⁴,

concluda:

Art. 1

¹ L'iniziativa dal pievel dals 30 d'october 2000 «per destinar las reservas d'aur excedentas da la banca naziunala svizra al fond da la AVS (iniziativa d'aur)» è valaivla e vegn suttamesa a la votaziun dal pievel e dals chantuns.

² L'iniziativa dal pievel sa cloma:

La constituziun federala vegn midada sco suonda:

Art. 99 al. 3a (nov)

^{3a} Las reservas monetaras da la banca naziunala svizra che na servan betg pli per ils intents da la politica monetara vegnan transferidas, ellas sezzas u lur retgavs, al fond da compensaziun da l'assicuranza per vegls e survivents. La legislaziun federala regla ils detagls.

Art. 2

Il medem mument sco l'iniziativa vegn suttames in cuntraproject da l'assemblea federala «L'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun» a la votaziun dal pievel e dals chantuns.

- 1 CS 101
- 2 BBI 2000 3979
- 3 BBI 2000 5912
- 4 BBI 2001 1403

L'assemblea federala propona da midar las disposiziuns transitorias da la constituiziun federala dals 18 d'avrigl 1999 sco suonda:

Art. 197 cifra 2 (nov)

2. Disposiziun transitoria tar l'art. 99 (Politica monetara)

¹ Il retgav or da la vendita da 1300 tonnas aur da la banca naziunala svizra vegn transferì ad in fond giuridicamain independent, instituì dal cussegl federal tras ordinaziun.

² La facultad dal fond sto vegnir mantegnida en sia valor reala. Ils pajaments da sia rendita van durant 30 onns mintgamai per in terz a la AVS, als chantuns ed ad ina fundaziun instituìda tras lescha. L'intent da la fundaziun è quel d'ademplier incumbensas umanitaras e da preparar las generaziuns giuvnas da savair far frunt cun responsabladad a las provocaziuns dal futur e da savair dumagnar quellas.

³ Sch'il pievel ed ils chantuns concludan da na betg mantegnair u da midar il fond, va la facultad dal fond mintgamai per in terz a la AVS, als chantuns ed a la confederaziun.

⁴ Ils chantuns partan in cun l'auter lur part da la rendita e da la facultad dal fond tenor las medemas disposiziuns che valan per lur part dal retgav net da la banca naziunala svizra (art. 99 al. 4).

Art. 3

L'assemblea federala recumonda al pievel ed als chantuns da refusar l'iniziativa e d'acceptar il cuntraproject.

Segund project

Lescha davart il martgà d'electricidad (LME)

2

■ **La dumonda da la votaziun sa cloma:**
Vulais Vos acceptar la lescha davart il martgà d'electricidad (LME) dals 15 da december 2000?

Il cussegl naziunal ha acceptà la lescha cun 160 cunter 24 vuschs, il cussegl dals chantuns cun 36 cunter 2 vuschs.

Il pli impurtant en furma concisa

■ Ina lescha è necessaria

Oz s'occupan en Svizra distribuiders locals dal provediment cun electricidad. Quests distribuiders han il monopol. Ma davos las culissas succeda ina gronda midada: en l'onda da l'avertura dal martgà europeic profitan ils clients gronds gia oz da pretschs d'electricidad pli bass; pretschs ch'els pon negoziar cun in furnitur libramain elegì. Ils consuments pitschens e spezialmain la mastergnanza restan liads al monopol da fin uss e vegnan dischavantiadi. La LME cree-scha las premissas per in martgà d'electricidad basà sin la concorrenza e cuntegna il medem mument prescripziuns per in provediment d'electricidad fidà e favuraivel en tut las parts dal pajais.

■ Tge porta la LME?

Ils interess centrals da la lescha èn:

- Ils consuments pon eleger ed er midar libramain il furnitur per retrair per exempel electricidad pli bunmartgada u forza electrica ecologica.
- La lescha oblihescha ils furniturs da proveder lur clients sufficientamain cun electricidad ed ils proprietaris da la rait da gestir lur implants a moda segira, cumpletta e fidada.
- Controllas statalas procuran ch'ils pretschs da la rait (indemnisaziun per il transit d'electricidad) vegnian fixads tenor criteris unifitgads e na vegnian betg augmentads durant sis onns. Pretschs sproporziunads u differenzas da pretschs vegnan impedids.

- Il termin d'adattaziun da sis onns pussibilescha a las interpresas da la branscha d'electricidad da planisar lur investiziuns sin ina clera basa. Las energias indigenas regenerablas (aua, vent, sulegl, biomassa) vegnan promovidas.

■ Pertge il referendum?

Cunter la LME ha l'uniun sindacala svizra preni il referendum. Ella crititgescha tranter auter che la lescha chaschunia pretschs d'electricidad pli auts e dapli interrupziuns dal current. Ella pericliteschia il servetsch public, l'ambient sco er la segirezza dals implants e fetschia perder plazzas da lavur.

■ Il pntg da vista dal cussegl federal e dal parlament

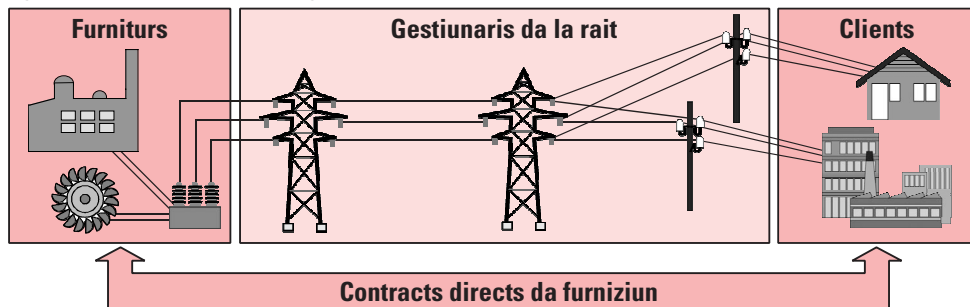
La lescha e l'ordinaziun executiva cree-schan reglas da giuè gistas per in provediment d'electricidad segir e favuraivel: en l'interess da las consumentas e dals consuments vegnan fixadas cleras reglas per il martgà e per la concorrenza. Il stadi metta ils binaris dentant er là, nua ch'ì sa tracta dal servetsch public, la segirezza dal provediment, l'economia, l'ambient e da las plazzas da lavur en la branscha d'electricidad. Ina refusaziun na pudess betg revocar l'avertura, surlaschass dentant il provediment d'electricidad impurtant per la populaziun e l'economia memia fitg al martgà liber. Uschia vegnissan dischavantiadas las IPM, ils consuments pitschens e las regions periferas.

Tge portan la LME e l'ordinaziun?

La lescha davart il martgà d'electricitad (LME) è ina lescha generala. Per garantir la transparencia ha il cussegl federal deliberà gia avant la votaziun dal pievel l'ordinaziun tar la LME*. La lescha e l'ordinaziun prevesan:

- **Cleras cundiziuns per l'avertura dal martgà:** Ils gestiunaris ston metter a disposiziun lur rait a tuts per las medemas e gistas cundiziuns. Ils furniturs ston inditgar co che l'electricitad è vegnida producida e danunder ch'ella deriva. Sis onns suentar l'entrada en vigur da la LME exista en l'entir pajais il dretg illimità da garantir il transit d'electricitad.
- **Ina furnaziun transparenta dals pretschs:** Ils pretschs da la rait duain cuvrir ils custs e pussibilitar in esit da gestiun adequat; gudogns da monopol èn scumandads. La calculaziun dals custs vegn concepida a moda unifitgada e transparenta. Ils chantuns procuran che memia grondas differenzas regionalas dals pretschs da la rait vegnian adattadas. Il survegliader dals pretschs e la nova cumissiun da cumpromiss intervegnan sch'i vegn fatg abus.
- **Ina gestiun da la rait pli fidada ed economica:** La societad svizra per la gestiun da la rait ch'è responsabla per la transmissiun d'electricitad en l'entir pajais sto vegnir controllada d'instanzas svizas. Ella garantescha ina gestiun segira, fidada, effizienta ed economica.
- **La segirezza dal proviment:** Ils furniturs ston metter a disposiziun reservas sufficientas a las interpresas da proviment ed ils gestiunaris da la rait ston mantegnair lur implants en in bun stadi. Sche quai n'è betg il cas, po la confederaziun intervegnir. Ils gestiunaris da la rait ston colliar tut ils consuments en lur intschess. Per quest intent pon ils chantuns relaschar incaricas da prestaziun e prescripziuns.
- **Las energias regenerablas:** Implants pitschens che fan diever d'energias regenerablas na ston betg pajar taxas per il transit d'electricitad durant diesch onns. Chasadas pon retrair l'electricitad directamain da tals implants gia a partir da l'entrada en vigur da la lescha. Sch'i dat difficultads finanziales en connex cun l'avertura dal martgà, pon las ovras idraulicas survegnir durant diesch onns emprests da la confederaziun.

Tge vul dir avertura dal martgà?

Oz ston las consumentas ed ils consuments retrair lur electricitad dal gestiunari da la rait. Cun la nova lescha pon els dentant eleger libramain lur furnitur (p.ex. ovrta electrica, commerziant d'electricitad) e stipular directamain cun quel contracts da furniziun.

*L'ordinaziun pon ins retrair sut il numer d'empustaziun 805.007 d tar: BBL/distribuziun publicaziuns, 3003 Berna, fax 031 3255058. Ella sa chatta dentant er en l'internet sut www.elektrizitaetsmarkt.ch.

Arguments dal comité da referendum:

15

«Na a pretschs d'electricidad pli auts, nagin circuit curt en il provediment d'electricidad

Noss pajais ha in dals megliers e pli bunmartgads provediments cun electricidad dal mund. Bundant la mesadad dal current svizzer vegn ultra da quai producì or da forza idraulica regenerabla. Interrupziuns dal current èn raras en Svizra.

Quest sistem ch'è sa cumprovà vulan ils concerns d'electricidad e las grondas interpresas ristgar cun la lescha davart il martgà d'electricidad (LME) – e quai per motivs da profit.

Per las chasadas e per la mastergnanza ha la LME dentant mo dischavantatgs:

- **Il pretsch da l'electricidad s'augmenta:** En tut ils pajais esters cun in martgà d'electricidad liberalisà èn ils pretschs s'augmentads baud u tard per las chasadas pitschnas. Las experientschas da l'exteriur mussan che per exempel ils consument pitschens ston far quint cun augments dal pretsch da 20 fin 30 pertschient.
- **Las interrupziuns dal current daventan pli frequentas:** Ils concerns d'electricidad pon sminuir la purschida sco ch'i para e plai. Quai n'ha betg mo per consequenza ch'ils custs s'augmentan (e ch'i dat dapli gudogn), mabain er dapli interrupziuns dal current il mument ch'il basegn crescha andetgamain (per exempel pervia d'in enviern froid).
- **La clerezza dal pretsch scumpara:** Suentar avair acceptà la LME vegn surlaschè il pretsch d'electricidad al martgà e pia a la speculaziun. Il pretsch vegn perquai a variar anc pli fitg che tar l'ielì da stgaurar u tar la benzina: pia mintg'emna in auter pretsch d'electricidad.
- **Libra paina:** La LME sforza las consumentas ed ils consument d'eleger libramain lur ovra electrica. Ils concerns d'electricidad vegnan perquai a lantschar charas campagnas da propaganda. Quai augmenta anc ina giada il pretsch da l'electricidad. Plinavant vegnan els ad introducir models da taxas cumplitgads, uschia ch'ins perda dal tuttafatg la survista. Ils consument d'electricidad vegnan quasi sfurzads da midar permanentamain l'ovra electrica (sco tar las cassas da malsauns).
- **Il servetsch public scumpara:** Oz han las votantas ed ils votants in dretg democratic da cundecisiun davart il fatg, co ch'il provediment cun electricidad duaia funcziunar e tge ch'el haja da prestar. Cun la LME (e cun las privatisaziuns cumbinadas cun quai) vegn abrogà il servetsch public en il provediment cun electricidad, il pievel n'ha betg pli vusch en chapitel.
- **L'ambient subescha donn:** La LME renda per tut quels che sfarlattan blera electricidad. Perquai che pli ch'ins dovra electricidad, pli bunmartgada ch'ella daventa per ura da kilowatt. In impuls pia da sfarlattar e betg da spargnar electricidad, sco ch'i fiss raschunaivel dal puntg da vista ecologic.
- **I van a perder plazzas da lavur:** L'introducziun da la LME ha per consequenza ch'i van a perder 6000 plazzas da lavur ed ella periclitescha la segirezza dals implants. Per quests e per ulteriurs motivs (guarda er www.sgb.ch e www.emg-nein-danke.ch) cumbattan consument e consumentas, locataris, lavurants dentant er persunas conscientas da l'ambient la LME. Els supplitgeschan las votantas ed ils votants da dir na ils 22 da settember.»

Posizion dal cussegl federal

L'avertura dal martgà d'electricidad è gia plainamain en curs en Svizra, dentant la mancan clerass reglas. L'electricidad è però memia impurtanta per la populaziun e per l'economia, ch'ins la pudess simplamain surlaschar a la libertad dal martgà. Senza binaris dal stadi smanatscha ina liberalisaziun nuncontrollada ed unilateral, en la quala las interpresas pitschnas e mesaunas (IPM), ils tegnairchasas e las regiuns periferas tiran la curta. La lescha davart il martgà d'electricidad (LME) e l'ordinaziun latiers èn la premissa per ch'il provediment restia segir, ecologic sco er pajabel e per ch'il martgà vegnia reglà dal stadi. Il cussegl federal beneventa il project spezialmain per ils sequents motivs:

2

■ Libra elecziun, trasparenza e pretschs gists

Oz n'èsi strusch pussaivel da cumparegliar ils pretschs tranter las differentas ovras electricas. Igl è per il pli er intsichert, sch'il current vegn d'ina ovra nucleara u d'in implant solar. La lescha e l'ordinaziun cree-schan qua trasparenza. Las consumentas ed ils consumers na pon uschia betg mo

cumparegliar ils pretschs, mabain er eleger la spezia da current. La LME ha per consequenza ch'i dat pretschs d'electricidad bunmartgads perquai ch'ins po evitar custs nun-necessaris. Ina garanzia absoluta dal pretsch na vegni dentant betg a dar er il futur. Ins na po dentant betg augmentar u manipular ils pretschs abusivamain. Per controllar il martgà d'electricidad collavuran stretgamain ina nova cumissiun da cumpromiss, il survegliader dals pretschs e la cumissiun da concurrenza. Ultra da quai impedescha la cumissiun da concurrenza convegnientschas inadmissiblas davart ils pretschs.

■ Il provediment cun electricidad resta segir

Las burgaisas ed ils burgais ston avair la garanzia ch'il provediment cun electricidad funcziuneschia tuttina bain sco oz er cun las reglas dal martgà. Questa garanzia avain nus cun la LME e cun sia ordinaziun. Quellas impedeschan disturbis dal provediment sco en California. Uschia sto l'economia d'electricidad metter a disposiziun reservas, mantegnair las raits d'electricidad e tenor necessitad er engrondir quellas. Sch'i smanatscha da dar ina stgarsezza, po la confederaziun intervegnir svelt ed a moda effizienta.

■ La coesiun vegn rinforzada

La LME procura che las regiuns periferas na vegnian betg «distatgadas» da la rait e che las grondas differenzas dal pretsch vegnian reducidas. La basa dal provediment, la rait da transmissiun, vegn controllada da la confederaziun e manada d'ina societad svizra per la gestiun da la rait.

Tut questas novas reglas rinforzan il provediment fundamental e la coesiun dal pajais. La LME na cuntogna perencunter naginas prescripziuns davart la privatizaziun: las ovras electricas restan publicas, sche las votantas ed ils votants dals chantuns e da las vischnancas vulan quai.

■ **L'energia indigena vegn promovida**

L'avertura dal martgà ch'è gia en curs metta sut pressiu la forza idraulica. La LME dat qua cuntrapaissa. Ella promova la forza idraulica e las autras energias indigenas regenerablas (p.ex. sulegl, lain, geotermia). Tranter auter vegn la forza electrica ecologica trasmessa durant diesch onns gratuitamain sur la rait. Ad ovras idraulicas ch'arriivan, pervia da l'avertura dal martgà, tuttina en difficultads po la confederaziun conceder emprests. Dapi che quests implants da produziun sa chattan il pli savens ordaifer ils gronds centers economics èn questas mesiras da promoziun impurtantas per las regiuns periferas.

■ **Las interpresas pitschnas e mesaunas profitan**

La nova lescha rinforza la Svizra sco lieu economic, perquai che las interpresas pon profitar da l'avertura dal martgà. Cumparegliaziuns internaziunalas dals pretschs mussan numadamain che surtut las interpresas pitschnas e mesaunas (IPM), che cumpiglian 80 pertschient da las plazzas da lavur, pajan oz pretschs memia auts per l'electricidad. Ils furniturs locals pon sa preveder, grazia a la nova lescha, immediat sin il martgà liber e ston dar vinavant ils avantatgs da pretsch. Suenten sis onns va en vigur la libra elecziun dal furnitur.

■ **La via svizra**

Impurtanta è l'avertura dal martgà che succeda pass per pass e che vegn fatga pli plaun ch'a l'exteriur. In proceder prudent ha pussibilità per exempel er gia en il sector da la telecomunicaziun ina

midada raschunaivla ord vista sociala. En reorganisaziuns sto l'economia d'electricidad plinavant rescolar e furmar il personal. La branscha ha uss sis onns temp per s'adattar al nov urden e per producir a moda pli effizienta. Per la paja obtegna ella il liber access al martgà internaziunal d'electricidad. Cun quai po la Svizra restar in center ed in actur impurtant en l'export d'electricidad. La finala arriva oz uschia annualmain in mesa milliarda francs en noss pajais.

■ **Il consens ha ina vasta basa**

L'entira legislaziun davart il martgà d'electricidad è il resultat da discussiuns intensivas. Spezialmain contestada è stada l'ordinaziun executiva. Suenten lungas tractativas a la maisa radunda èn sa cunvegnydas las federaziuns da consumers e per l'ambient, l'economia d'electricidad, ils chantuns e las partidas burgaisas ad ina schliaziun fatga sin mesira. Il cussegl federal ha deliberà silsuenten l'ordinaziun. Grazia a quest proceder nunusità pon uss decider las votantas ed ils votants en plaina trasparenza.

■ **Senza la LME dessi ina liberalisaziun dal martgà nuncontrollada**

Ina refusaziun da la LME na po betg retegnair l'avertura dal martgà d'electricidad; plitost fissi da spetgar ina cuntinuaziun da la liberalisaziun nuncontrollada. Quella dischavantagess anc pli fitg las intrapresas pitschnas e mesaunas, ils consumers pitschens e las regiuns periferas. Ella periclitass era nossa posiziun ferma sco center d'electricidad e sco pajais d'export. La Svizra avess manchentà d'introducir cleras e gistas reglas dal giu en in sector d'impurtanza vitala.

Per tut quests motivs recumondan il cussegl federal ed il parlament d'acceptar la lescha davart il martgà d'electricidad (LME).

Text da la votaziun

Lescha davart il martgà d'electricità (LME)

dals 15 da december 2000

L'assemblea federala da la Confederaziun svizra,

sa basond sin ils artitgels 76 alineas 1 e 2, 89, 90, 91 alinea 1 e 97 alinea 1 da la constituziun federala¹,

avend gi' invista dal messadi dal cussegl federal dals 7 da zercladur 1999²,

concluda:

1. chapitel: Disposiziuns generalas

Art. 1 Intent

¹ Questa lescha ha l'intent da crear las premissas per in martgà d'electricità basà sin la concurrenza.

² Ella duai ultra da quai fixar las cundiziuns generalas per:

- a. garantir in provediment d'electricità fidà ed ad in pretsch raschunabel en tut las parts dal pajais;
- b. mantegnair e rinforzar la cumpetitivitad internaziunala da l'economia svizra d'electricità.

Art. 2 Champ d'applicaziun

¹ Questa lescha vala per raits electricas che funcziunan cun current alternant da 50 Hz.

² La rait electrica da la viafier (current alternant u current cuntinuà da 16,7 Hz) e ses implants pon vegnir duvrads per furnir a consumentas e consuments finals, per furnir ad interpresas da provediment cun forza electrica u per il commerzi cun electricità, a moda che las pretaisas dal manaschi da viafier restan prioritarias. En quest cas valan las disposiziuns da questa lescha.

¹ CS 101

² BBI 1999 7370

Art. 3 Collavuraziun cun l'economia e cun autras organisaziuns pertutgadas

¹ La confederaziun ed, en il rom da lur cumpetenzas, ils chantuns collavuran cun las organisaziuns pertutgadas, spezialmain cun quellas economicas, per exequir questa lescha.

² Avant che decretar disposiziuns executivas examineschan els las mesiras voluntaras da questas organisaziuns. Sch'igl è pussaivel e necessari surpiglian els totalmain u parzialmain las cunvegnientschas da quellas organisaziuns en il dretg executiv.

Art. 4 Noziuns

En questa lescha signifitgan:

- a. *interpresas da provediment cun forza electrica*: interpresas electricas da dretg privat u public che na lavuran betg exclusivamain en ils secturs da la produziun u da la transmissiun;
- b. *producentas d'electricitad*: persunas natiralas u giuridicas che produceschan electricitad senza esser possessuras da lingias da transmissiun e da raits da distribuziun;
- c. *consumentas e consuments finals*: persunas natiralas u giuridicas che retiran electricitad per l'agen diever;
- d. *interpresas che fan commerzi d'electricitad*: persunas natiralas u giuridicas che cumpran u vendan electricitad senza producir, transmitter u distribuir sezzas quella;
- e. *clientella fixa*: consumentas e consuments finals che n'han betg dretg al transit d'electricitad, q.v.d. che na pon betg eleger lur furnitur;
- f. *rait electrica*: implant che cumpiglia in grond dumber da lingias ed ils implants accessoris necessari per la transmissiun e la distribuziun d'electricitad;
- g. *rait da transmissiun*: rait electrica d'auta tensiun per la transmissiun d'electricitad sur lungas distanzas;
- h. *rait da distribuziun*: rait electrica da media u bassa tensiun cun l'intent da furnir electricitad a consumentas e consuments finals u ad interpresas da provediment cun forza electrica;
- i. *gestiunarias da la rait*: interpresas da dretg privat u public che furneschan las prestaziuns da servetsch relativs a la rait (art. 10 al. 1) per la gestiun da la rait electrica;
- j. *energias regenerablas*: forza idraulica, energia solara, geotermia, chalur d'ambient, energia dal vent e biomassa.

2. chapitel: Obligaziun da garantir il transit d'electricitad, indemnissaziun e contabilitad

Art. 5 Obligaziun da garantir il transit d'electricitad

¹ Tgi che gesticcha ina rait electrica è obligà da garantir il transit d'electricitad a moda betg discriminanta per:

- a. las consumentas ed ils consuments finals;
- b. las producentas d'electricitad;
- c. las interpresas da provediment cun forza electrica;
- d. las interpresas da commerzi cun electricitad.

² En la rait da transmissiun n'exista l'obligaziun da garantir il transit d'electricitad betg, sche la gestiunaria da la rait cumprova che questa obligaziun periclitass la gestiun da la rait e la segirezza dal provediment en il pajais.

³ En la rait da distribuziun n'exista l'obligaziun da garantir il transit d'electricitad betg, sche la gestiunaria da la rait cumprova ch'i na dat betg pli capacitad libra sunter ch'ella ha furni sia clientella.

⁴ Il cussegl federal regla ils detagls. El fixescha spezialmain ils criteris per definir cura ch'in transit d'electricitad n'è betg discriminant.

Art. 6 Indemnissaziun per il transit d'electricitad

¹ L'indemnissaziun per il transit d'electricitad sa drizza tenor ils custs necessaris per la gestiun effizienta d'ina rait e per il retschaviment d'in gudogn adequat da la gestiun. Da quai fan part spezialmain ils custs per la regulaziun da la rait, il mantegniment da la tensiun, las perditas durant la transmissiun, la gestiun da las reservas, il mantegniment, ils dretgs da transit, la renovaziun e l'amplificaziun sco er per il pajament adequat dal tschains e da l'amortissaziun dal chapital impundì.

² La realisaziun d'ina renta da monopol è inadmissibla.

³ Il cussegl federal relascha princips per ina calculaziun da l'indemnissaziun transparenta e che correspunda als custs reals. Per quest intent èsi da tegnair quint adequatamain en emprima lingia da l'alimentaziun d'energia sin ils nivels da tensiun inferiurs.

⁴ Per il transit d'electricitad sin il medem nivel da tensiun en la rait d'ina gestiunaria èn da metter a quint ils medems pretschs. En cas da fusiuns tranter societads da rait exista in termin transitori da tschintg onns davent da la data da la fusioon.

⁵ Ils chantuns piglian las mesiras adequatas per gular differenzas sproporziunadas tranter las indemnissaziuns per il transit d'electricitad sin lur territori. Sche questas mesiras na tanschan betg per la gularaziun, alura ordinescha il cussegl federal l'instituziun da societads da rait surregiunalas u piglia subsidiariamain autras mesiras adattadas. Spezialmain po el era ordinar l'instituziun d'in fond da gularaziun cun la participaziun obligatoria da tut las societads da rait. L'effizienz dal transit sto restar garantida.

⁶ Las gestiunarias da raits electricas sa cunvegnan davart in schema unifitgà e transparent per calcular ils custs che resguarda ils princips da quest artigel. Sch'i na reussescha betg da cuntanscher ina cunvegnientscha u sche quella na corresponda betg als princips da quest artigel, alura po il cussegl federal relaschar disposiziuns correspudentas.

Art. 7 Contabilitad e furmaziun professiunala

¹ Las interpresas che lavuran en ils secturs da la producziun, transmissiun u distribuziun ston manar contos separads en lur contabilitad per scadin da quests secturs sco er per eventualas ulteriuras activitads. Ils quints annuals ston cuntegnair bilantschas e quints da gudogn e sperdita separads; ils quints annuals per la transmissiun u per la distribuziun èn da publitgar.

² Las interpresas tenor l'alineia 1 sa cunvegnan davart in reglament concernent la contabilitad sco er il cuntegn e la furma dals quints annuals, e quai resguardond las normas e las recumandaziuns internaziunalas da las organisaziuns spezialisadas renconuschidas. Sch'igl è necessari po il departament cumpetent³ relaschar disposiziuns correspudentas.

³ Per facilitar la restructuraziun e per garantir a moda persistente la qualitad da las prestaziuns po il cussegl federal obligar las interpresas tenor l'alineia 1 da prender mesiras da rescolaziun e da furmaziun professiunala da basa (purschida da plazzas d'emprendissadi).

3. chapitel: Gestiu da la rait

Art. 8 Societad svizra per la gestiun da la rait

¹ La rait da transmissiun ch'exista sin l'entir territori da la Svizra vegn gestida d'ina societad naziunala da dretg privat (societad svizra per la gestiun da la rait).

² Il cussegl federal po dar ad ella il dretg d'expropriaziun.

³ La societad na dastga ni far lavurs en ils secturs da la producziun e distribuziun d'electricitad ni posseder participaziuns d'interpresas che produceschan u distribueschan electricitad. Ella sa restrenscha exclusivamain sin sia incumbensa da gestiunaria da la rait da distribuziun. L'acquisiziun e la furniziun d'electricitad per motivs da gestiun, spezialmain per la regulaziun da la rait, èn admessas.

⁴ Il cussegl federal po fixar la proporziun d'electricitad derivanta d'energias regenerablas che la societad sto duvrar sch'ella gesticcha la rait da transmissiun per ademplir las incumbensas previsas en l'artigel 10.

³ Actualmain: departament federal per ambient, traffic, energia e comunicaziun.

Art. 9 Organisaziun da la societad svizra per la gestiun da la rait

¹ La societad svizra per la gestiun da la rait è d'organisar sco ina societad anonima cun sedia en Svizra.

² Ils statuts dattan a la confederaziun ed als chantuns il dretg da delegar mintgamai in represchentant en il cussegl administrativ.

³ Passa la mesadad da las aczias èn d'emetter sco aczias al num vinculantas.

⁴ La societad sto star sut controlla svizra.

⁵ Ils statuts e lur midadas basegnan l'approvaziun dal cussegl federal.

Art. 10 Incumbensas da las gestiunarias da la rait

¹ Las gestiunarias da las raits electricas han spezialmain da:

- a. garantir ina rait segira, fidada, effizienta ed economica;
- b. garantir il transit d'electricidad e la regulaziun da la rait resguardond il barat cun autras raits colliadas;
- c. metter a disposiziun e duvrar la reserva d'energia e las capacitads da las lingias da reserva necessarias;
- d. fixar ed incassar l'indemnisaziun per il transit d'electricidad;
- e. elavurar las pretaisas tecnicas minimalas per la colliaziun d'implants da produziun d'electricidad, las raits da distribuziun, las lingias directas e sumegliantas chaussas; per quest intent resguardan ellas las normas e las recumandaziuns internaziunalas da las organisaziuns spezialisadas renconuschidas.

² Ellas pon offrir ulteriuras prestaziuns da servetsch energeticas sco cussegliaziuns, mesiras per spargnar energia e finanziaziuns indirectas (contracting).

³ Las tariffas d'indemnisaziun e las pretaisas minimalas tecnicas tenor l'alineia 1 literas d ed e èn da publitgar da las gestiunarias da las raits electricas.

4. chapitel:
Garanzia da las colliaziuns e caracterisaziun da l'electricidad

Art. 11 Garanzia da las colliaziuns

¹ Ils chantuns reglan l'attribuziun dals intsches a las interpresas da provediment cun forza electrica che lavuran sin lur territori. L'attribuziun d'in intsches po vegnir cumbinada cun ina incarica da prestaziun destinada a la gestiunaria da la rait.

² En lur intsches èn las interpresas da provediment cun forza electrica obligadas da colliar a la rait electrica tut las consumentas ed ils consuments finals sco er tut las interpresas da produziun d'electricidad; resalvadas restan disposiziuns divergentas dal dretg federal e chantunal.

³ Ils chantuns pon relaschar spezialmain disposiziuns davart las colliaziuns ordaifer ils abitadis e davart ils custs da la colliaziun.

⁴ Ils chantuns pon obligar las interpresas da provediment cun forza electrica che lavoran sin lur territori da colliar cun la rait era consumentas e consuments finals ch'abitan ordaifer lur intschess, sche:

- a. l'autoprovediment u la colliaziun ad in'otra rait n'è betg pussaivel u è sproporziunadamain problematic;
- b. la colliaziun è pussaivla dal puntg da vista da la tecnica e da la gestiun e sch'ella è supportabla economicamain per l'interpresa da provediment cun forza electrica ch'è d'obligar.

Art. 12   Caracterisaziun da l'electricitad

Per proteger las consumentas ed ils consuments finals po il cussegl federal relaschar prescripziuns davart la caracterisaziun da l'electricitad, spezialmain davart la moda da producziun e davart la derivanza da l'electricitad. El po introducir ina obligaziun da caracterisaziun.

5. chapitel: Relaziuns internaziunalas

Art. 13   Transit transcunfinal d'electricitad

Il cussegl federal po refusar il transit transcunfinal d'electricitad ad interpresas tenor dretg ester, sch'i na vegn betg garantì dretg reciproc.

Art. 14   Cunvegnas internaziunalas

¹ Il cussegl federal po stipular cunvegnas internaziunalas che pertutgan il champ d'applicaziun da questa lescha.

² Per cunvegnas internaziunalas cun in cuntegn tecnic u administrativ po el dar questa autorisaziun a l'uffizi federal competent⁴ (uffizi federal).

6. chapitel: Cumissiun federala da cumpromiss

Art. 15   Elecziun, cumposiziun ed organisaziun

¹ Il cussegl federal elegia ina cumissiun federala da cumpromiss (cumissiun) che sa cumpona da tschintg fin set commembers. El designa la presidenta u il president e la vicepresidenta u il vicepresidente. Ils commembers ston esser spezialists independents.

² La cumissiun è independenta da las autoritads administrativas. Ella è cumpartida administrativamain al departament.

³ La cumissiun dispona d'in agen secretariat. La relaziun da servetsch dal personal dal secretariat sa drizza tenor la legislaziun dal personal da la confederaziun.

⁴ Actualmain: uffizi federal d'energia

⁴ La cumissiun relascha in reglament davart sia organizaziun e gestiun, in reglament che basegna l'approvaziun dal cussegl federal.

Art. 16 Incumbensas

¹ La cumissiun po examinar las indemnizaziuns per il transit ed ella decida davart las dispitas en connex cun l'obligaziun da garantir il transit d'electricidad ed en connex cun l'indemnizaziun (art. 5 e 6). Preventivamain po ella decretar il transit d'electricidad sco er l'indemnizaziun persuerter.

² La cumissiun na suttastat a naginas directivas dal cussegl federal e dal departament per quai che riguarda sias decisiuns.

³ La cumissiun infurmescha regularmain la cumissiun da concorrenza e la surveglianza dals pretschs davart las proceduras ch'èn pendentas tar ella. Sch'igl è da giuditgar davart dumondas che regardan l'abus dal pretsch, alura consultescha ella la surveglianza dals pretschs.

⁴ La cumissiun preschenta annualmain in rapport da lavur al cussegl federal.

7. chapitel: Surveglianza dals pretschs e protecziun giuridica

Art. 17 Surveglianza dals pretschs

La surveglianza dals pretschs succeda a basa da la lescha federala dals 20 da december 1985 davart la surveglianza dals pretschs⁵. En quest connex vegn applitgada, er per ils pretschs da l'electricidad fixads u approvads d'ina autoritad, la procedura tenor ils artitgels 9–11 da la lescha davart la surveglianza dals pretschs dals 20 da december 1985. La surveglianza dals pretschs resguarda eventuals interess publics.

Art. 18 Protecziun giuridica

¹ Cunter las disposiziuns da la cumissiun pon ins far recurs da dretg administrativ al tribunal federal.

² Cunter las disposiziuns dal departament, da l'uffizi federal e da las davosas instanzas chantunalas pon ins far recurs a la cumissiun da recurs dal departament.

³ La procedura sa drizza tenor la lescha federala dals 20 da december 1968 davart la procedura administrativa⁶ e tenor la lescha federala dals 16 da december 1943 davart l'organizaziun giudiziala⁷, sche questa lescha na dispona betg autramain.

⁴ Las dispitas che derivan dals contracts da transit d'electricidad vegnan giuditgadas da dretgiras civilas.

⁵ CS 942.20

⁶ CS 172.021

⁷ CS 173.110

8. chapitel: Obligaziun d'infurmar, protecziun da datas e taxas

Art. 19 Obligaziun d'infurmar

¹ Las interpresas che lavuran en ils secturs da la producziun, transmissiun u distribuiziun d'electricitad ston dar las infurmaziuns ch'èn necessarias per l'execuziun da questa lescha a las autoritads federalas e chantunalas sco er a la cumissiun.

² Ellas ston metter a disposiziun ils documents necessaris a las autoritads ed a la cumissiun e pussibilitar a quellas l'access als implants.

Art. 20 Elavuraziun da datas da persuna

¹ L'uffizi federal elavura, en il rom da l'intent da questa lescha, las datas da persunas inclusiv las datas degnas d'ina protecziun speziala che sa refereschan a persecuziuns e sancziuns penalas (art. 24).

² El po conservar questas datas en furma electronica.

Art. 21 Secret d'uffizi e secret d'affar

¹ Tut las persunas incumbensadas cun l'execuziun da questa lescha èn suttamessas al secret d'uffizi.

² Il secret da fabricaziun ed il secret d'affar èn garantids en scadin cas.

Art. 22 Taxas

La confederaziun incassa taxas che cuvran ils custs per la surveglianza, las controllas e las prestaziuns spezialas. Il cussegl federal fixescha l'autezza da las taxas.

9. chapitel: Disposiziuns penalas

Art. 23 Surpassaments

¹ Cun arrest u cun ina multa da fin 100 000 francs vegn chastià tgi che:

- a. refusa sapientivamain las infurmaziuns pretendidas da l'autorità cumpetenta u da la cumissiun u che fa faussas indicaziuns (art. 19);
- b. violescha sapientivamain las prescripziuns davart la caracterisaziun da l'electricitad (art. 12);
- c. cuntrafa sapientivamain ad ina disposiziun executiva, da la quala la violaziun è declarada chastiabla, u ad ina disposiziun destinada ad el cun l'indicaziun dal chasti previs en quest artigel.

² Tgi ch'agescha per negligenza vegn chastià cun ina multa da fin 50 000 francs.

Art. 24 Cumpetenzza

Las cuntravenziuns tenor l'artitgel 23 vegnan persequitadas e giuditgadas da l'uffizi federal tenor la lescha federala dals 22 da mars 1974 davart il dretg penal administrativ⁸.

10. chapitel: Disposiziuns finalas**1. part: Execuziun****Art. 25**

¹ Ils chantuns exequeschan ils artitgels 6 alinea 5 emprima frasa, 11 e 32.

² Il cussegl federal exequescha las ulteriuras disposiziuns da questa lescha e relascha las disposiziuns executivas necessarias, uschenavant ch'autras autoritads federalas n'èn betg incumbensadas cun quai.

³ Avant che relaschar disposiziuns executivas consulteschan il cussegl federal ed il departament spezialmain ils chantuns, l'economia electrica e las organisaziuns da consuments.

⁴ Il cussegl federal po surdar il decret da prescripziuns tecnicas u administrativas a l'uffizi federal.

⁵ Il cussegl federal po consultar organisaziuns privatas per l'execuziun.

2. part: Midada dal dretg da fin uss**Art. 26**

1. La lescha federala davart l'utilisaziun da la forza idraulica⁹ dals 22 da december 1916 vegn midada sco suonda:

Ingress

applitgond ils artitgels 23 e 24bis da la constituziun federala¹⁰,

...

*Art. 8**Abrogà*

⁸ CS 313.0

⁹ CS 721.80

¹⁰ A questas disposiziuns correspundan ils artitgels 76 ed 81 da la constituziun federala dals 18 d'avrigl 1999 (CS 101).

2. La lescha federala davart l'energia nucleara¹¹ dals 23 da december 1959 vegn midada sco suonda:

Ingress

sa basond sin ils artitgels 24^{quinquies}, 64 e 64bis da la constituziun federala¹²,

...

Art. 4 al. 1 litera d

Abrogà

3. La lescha federala davart ils implants electric¹³ dals 24 da zercladur 1902 vegn midada sco suonda:

Ingress

applitgond ils artitgels 23, 26, 36, 64 e 64bis da la constituziun federala¹⁴,

...

Art. 15 al. 2 segunda frasa

² ... Sch'ins na chatta betg in consens davart las mesiras ch'èn da prender, decida il departament.

Art. 19

Abrogà

Art. 44

Il dretg d'expropriaziun po vegnir fatg valair per la construcziun e per la midada da las installaziuns per il transport e la distribuziun d'electricidad e dals indrizz da current a bassa tensiun ch'èn necessaris per la gestiun da quellas.

¹¹ CS 732.0

¹² A questas disposiziuns correspundan ils artitgels 90, 118, 122 e 123 da la constituziun federala dals 18 d'avrigl 1999 (CS 101).

¹³ CS 734.0

¹⁴ A questas disposiziuns correspundan ils artitgels 81, 87, 92, 122 e 123 da la constituziun federala dals 18 d'avrigl 1999 (CS 101).

4. La lescha d'energia dals 26 da zercladur 1998¹⁵ vegn midada sco suonda:

Ingress

sa basond sin ils artitgels 24^{septies} e 24^{octies} da la constituziun federala¹⁶,

...

Art. 7 al. 7

⁷ Ils custs supplementars da las interpresas da distribuziun d'electricitad per la surigliada d'energia electrica da producents privats independents vegnan finanziads da la societad naziunala per la gestiun da la rait cun in supplement sin ils custs da transmissiun da las raits d'auta tensiun.

3. part: Disposiziuns transitorias

Art. 27 Etappas da l'avertura dal martgà

¹ Sin il termin da l'entrada en vigur da questa lescha exista il dretg da garantir il transit d'electricitad tenor l'artitgel 5 per:

- a. las consumentas ed ils consuments finals, dals quals il consum annual per lieu da consum, inclusiv l'atgna producziun, surpassa 20 GWh;
- b. las interpresas da provediment cun forza electrica en la dimensiun:
  1. da 20 pertschient da la vendita annuala directa a clientella fixa,
  2. da las quantitads ch'ellas furneschan directamain u indirectamain a las consumentas ed als consuments finals sco er a las interpresas da provediment d'electricitad cun il dretg da transit d'electricitad,
  3. dal surpli d'energia ch'ellas ston retrair dals producents independents tenor l'artitgel 7 da la lescha d'energia dals 26 da zercladur 1998¹⁷;
- c. las producentas d'electricitad e las interpresas da provediment d'electricitad per furnir electricitad a tge consumentas e consuments finals ch'i saja; electricitad ch'è vegnida producida d'energias regenerablas, cun excepziun da la forza idraulica cun dapli che 1 MW prestaziun brutta.

² Trais onns suenter l'entrada en vigur da questa lescha exista il dretg da transit d'electricitad tenor l'artitgel 5 supplementarmain per:

- a. las consumentas ed ils consuments finals, dals quals il consum annual per lieu da consum, inclusiv l'atgna producziun, surpassa 10 GWh;
- b. las interpresas da provediment d'electricitad en la dimensiun da 40 pertschient da la vendita directa annuala a clientella fixa.

¹⁵ CS 730.0

¹⁶ A questas disposiziuns correspundan ils artitgels 74 ed 89 da la constituziun federala dals 18 d'avrigl 1999 (CS 101).

¹⁷ CS 730.0

³ Sis onns suenter l'entrada en vigur da questa lescha exista il dretg illimità da transit d'electricidad tenor l'artitgel 5.

Art. 28 Emprests ad ovas idraulicas

¹ En cas excepziunals po la confederaziun conderscher durant diesch onns suenter l'entrada en vigur da questa lescha emprests federals als custs da producziun e da grad posteriur ad ovas idraulicas, da las qualas ils purtaders n'èn, pervia da l'avertura dal martgà d'electricidad, ad interim betg en il cas da far las amortisaziuns necessarias dal puntg da vista da l'economia da manaschi.

² En cas excepziunals po la confederaziun conderscher durant diesch onns suenter l'entrada en vigur da questa lescha emprests federals als custs da producziun e da grad posteriur per la renovaziun d'ovas idraulicas existentas, sche las mesiras megliereschans sensiblamain la rentabilitad e la cumpatibilitad ecologica da las ovas respectivas. Per ordinaziun po l'assemblea federala prolongar quest termin per maximal diesch onns.

³ Il cussegl federal designa ils cas excepziunals e fixescha las ulteriuras premissas e cundiziuns per la concessiun dals emprests.

⁴ L'emprest vegn concedì, sch'il retschavider da l'emprest po offerir ina garanzia suffizienta.

⁵ L'emprest ed ils tschains èn da rembursar uschespert che la situaziun e la liquiditad da l'interpresa permettan quai.

Art. 29 Indemnisaziun per il transit d'electricidad or dad energias regenerablas

Per la producziun ord energias regenerablas en implants cun ina prestaziun da fin 1 MW che na pon betg vegnir gestids a moda economica, po il cussegl federal declerar liber da taxas il transit d'electricidad, e quai durant diesch onns suenter l'entrada en vigur da questa lescha. Per ovas idraulicas vala quai fin ad ina prestaziun da maximal 500 kW. Ils custs supplementars che resultan per ils gestiunaris da raits vegnan cuvrids da la societad svizra per la gestiun da la rait cun in supplement sin ils custs da transmissiun da las raits d'auta tensiun.

Art. 30 Fundaziun da la societad svizra per la gestiun da la rait

¹ Las gestiunarias da las raits da transmissiun vegnan a fundar fin il pli tard trais onns suenter l'entrada en vigur da questa lescha la societad svizra per la gestiun da la rait (art. 8 e 9). Sche la societad na vegn betg fundada entaifer quel termin, procura il cussegl federal per sia instituziun.

² Fin al mument da la fundaziun vala l'artitgel 5 alinea 3 er per la gestiun da la rait da transmissiun.

Art. 31 Transiziun da dretgs sin bains immobigliars a la societad per la gestiun da la rait

¹ A chaschun da la fundaziun u da l'augment da chapital da la societad svizra per la gestiun da la rait pon las gestiunarias da las raits da transmissiun e da distribuziun ceder lur dretgs sin bains immobigliars sut il titel d'in apport da valurs en natiralias, e quai cun in contract en scrit. En il contract davart valurs en natiralias èsi da designar suffizientamain quests dretgs. Tals dretgs vegnan transferids per lescha a la societad per la gestiun da la rait, e quai cun l'inscripziun da l'act giuridic en il register da commerzi.

² Il medem vala er per dretgs sin bains immobigliars ch'eran vegnids fundads sco nuntransferibels e ch'èn vegnids cedids da las gestiunarias da las raits da transmissiun e da distribuziun a la societad per la gestiun da la rait.

³ Aifer trais mais dapi l'inscripziun da l'act giuridic en il register da commerzi sto la societad per la gestiun da la rait annunziar la transiziun da la proprietad sin in bain immobigliar (art. 655 CCS¹⁸) a l'uffizi dal register funsil cumpetent per l'inscripziun en il register funsil. Sco certificat d'in titel giuridic per la transiziun basegnan ins in document public davart quest fatg.

Art. 32 Obligaziun da provediment e pretschs per la clientella fixa

¹ Fin a l'avertura cumplexsiva dal martgà èn las interpresas da provediment cun forza electrica obligadas, en l'intschess da lur rait, da:

- a. provereder regularmain e suffizientamain cun electricitad la clientella fixa;
- b. metter a quint ils medems pretschs a la clientella fixa che fa part da la medema gruppa da clients;
- c. transmetter ils avantatgs da pretsch obtegnids sin fundament da ses dretg da transit tenor l'artitgel 27 alinea 1 litera b cifra 1 ed alinea 2 litera b a la clientella fixa.

² Ils chantuns fixeschan las cundiziuns, sut las qualas pon vegnir messas a quint a la clientella fixa differentas taxas da colliaziun en cas excepziunals.

Art. 33 Adattaziun da contracts existents

¹ Cur che novas etappas da l'avertura dal martgà vegnan messas en vigur, pon las interpresas da provediment cun forza electrica pretender ch'ils contracts da furniziun d'electricitad cun ils furniturs precedents vegnian adattads:

- a. pertutgant la quantidad ch'ellas furneschan a las consumentas ed als consuments finals cun dretg da transit entaifer l'intschess da lur rait e;
- b. pertutgant lur agen dretg da transit d'electricitad.

² Sch'i vegn pretendì che furniturs intermediars fetschian adattaziuns da contracts tenor l'alinea 1, pon ils furniturs intermediars da lur vart pretender che lur furniturs precedents fetschian la medema adattaziun, tegnend quint da l'atgna produenziun e dals contracts da furniziun d'electricitad.

4. part: Referendum ed entrada en vigur

Art. 34

¹ Questa lescha è suttamessa al referendum facultativ.

² Il cussegl federal fixescha l'entrada en vigur.

Spediziuns enavos
a la controlla d'abitants
da la vischnanca

Recumandaziun a las votantas ed als votants

Il cussegl federal ed il parlament recumandan a las votantas ed als votants da vuschar ils 22 da settember 2002 sco suonda:

■ **Na** a l'iniziativa dal pievel «per destinar las reservas d'aur excedentas da la banca nazionala svizra al fond da la AVS (iniziativa d'aur)»

■ **Gea** al cuntraproject da l'assemblea federala «L'aur a la AVS, als chantuns ed a la fundaziun»

■ **Far ina crusch tar il quaderet dal cuntraproject** (per il cas ch'i vegnan acceptads tant l'iniziativa dal pievel sco er il cuntraproject)

Adressa d'internet:
www.admin.ch

■ **Gea** a la lescha davart il martgà d'electricitad (LME)